

виробів і конструкцій) та діють на підставі Положення про Державну архітектурно-будівельну інспекцію, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 18.10.2006 р. № 1434; Положення про архітектурно-будівельний контроль, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.1993 р. № 225).

Отже, за будь-які порушення у сфері капітального будівництва суб'єкти господарювання несуть відповідальність відповідно до законодавства України та зобов'язані не лише сплатити відповідні штрафи, а також усунути допущені ними порушення і відшкодувати збитки, заподіяні внаслідок цього. З іншого боку сплата штрафів у сфері сучасного капітального будівництва ще не гарантує припинення суб'єктами господарювання систематичних порушень у ній. Відносно невеликі штрафи та прогалини у законодавстві викликають почуття безкарності за діяння, що у свою чергу призводить до нових правопорушень. З огляду на вищезазначене на нашу думку варто посилити санкції за правопорушення у сфері капітального будівництва.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України. Київ: ПАЛИВОДА А.В., 2019. 208с. (Кодекси України);
2. Закон України «Про основи містобудування» від 16.11.1992, Постановою ВР № 2781-ХІІ ([2781-12](#));
3. Закон України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» від 10.11.1994, Постанова ВР № [239/94-ВР](#).
4. Закон України «Про запобігання корупції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

Сюравчик Катерина Валеріївна, здобувач ступеня вищої освіти бакалавра факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Науковий керівник: доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук ***Сюравчик В. Г.***

АСПЕКТИ ДЕТЕРМІНАЦІЇ ТА ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ ЗЛОЧИНАМ

Корупція як соціальне явище притаманна будь-якому суспільству, жодна країна у світі сьогодні не може оголосити себе вільною від корупції. Корупція проникла майже в усі сфери нашої діяльності як соціальна патологія. Проблеми детермінації та запобігання корупційним злочинам є одними з найактуальніших у будь-якій країні.

Корупційні злочини посягають на найважливіші і разом з тим вразливі сфери життя суспільства і, як правило, пов'язані з безпосереднім або опосередкованим заподіянням моральної, фізичної, матеріальної шкоди державі, юридичним особам і окремим громадянам. Окрім того, корумпованість посадових осіб створює недовіру населення до діяльності вищих державних органів та підриває авторитет України на міжнародній арені.

Отже, обрана теми дослідження є актуальною, її метою є виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню корупційних злочинів, а також пошук та застосування ефективних методів запобігання корупції.

Дослідженням проблем корупції, основних причин, запобіжних заходів в різних сферах життєдіяльності суспільства і держави займалися такі науковці, як: Л. І. Аркуша, П. П. Артеменко, О. М. Бандурка, Б. І. Бараненко, В. П. Бахін, М. Ю. Бездольний, П. Д. Біленчук, Г. С. Буряк, О.Ю. Бусол, В. В. Василевич, В. І. Василичук, Є. В. Глушко, О. М. Джужа, М. І. Камлик, В. В. Коваленко, М. В. Корнієнко, В. О. Коновалова, М. Й. Коржанський, В. В. Крутов, М. І. Мельник, Є. В. Невмержицький, Т. П. Попченко, О. Я. Прохоренко, Е. В. Расюк, А. В. Савченко, В. І. Шакур, О. Ю. Шостко та ін. Однак, ці проблеми й до цього часу не знайшли однозначного вирішення через наявність багатьох чинників, які обумовлюють таке явище як корупційна злочинність.

Щодо визначень корупції, вони надані як науковцями, так і у законодавчих актах. Зокрема, Довідковий документ ООН «Про міжнародну боротьбу з корупцією» формулює поняття корупції як «зловживання державною владою для одержання вигоди в особистих цілях» [1].

Ми притримуємося думки М. І. Мельника, який визначає корупцію як соціальне явище, яке охоплює всю сукупність корупційних діянь, пов'язаних з неправомірним використанням особами, уповноваженими на виконання функцій держави, наданої їм влади, службових повноважень, відповідних можливостей з метою задоволення особистих інтересів чи інтересів третіх осіб, а також інших корупційних правопорушень, у тому числі тих, які створюють умови для вчинення корупційних діянь або є приховуванням чи потуранням їм [2].

На думку О. Ю. Бусол, корупція - багатогранне, системно організоване соціальне явище, що органічно інтегрує в собі як економічну, юридичну, етичну, так і соціальну складові. Вона пронизує всі сфери і підсистеми суспільного буття, зачіпає інтереси всіх соціальних груп, прошарків і класів суспільства, вражає економіку і політику, соціальну сферу та культуру. Це особлива форма протиправної діяльності, злочин проти суспільства, державної влади, інтересів державної служби всіх рівнів, взаємодія між посадовцем і особою, які добровільно вступили у змову [3, с. 67].

С. С. Серьогін визначає корупцію як соціальне явище, що полягає у порушенні правових і моральних норм заради отримання особистого

нелегітимного доходу особами, яким доручено виконання обов'язків у сфері державного управління [4].

Негативні наслідки корупції, на думку О. Ю. Шостко, проявляються в тому, що вона є головною причиною бідності країни, жалюгідного стану сфери охорони здоров'я, недофінансування соціальних програм. Корупційні практики порушують основні конституційні засади щодо дотримання прав і свобод громадян, дискредитують політичні й економічні реформи, спричиняють фінансові кризи, блокують надходження інвестицій, порушують принцип рівності громадян перед законом тощо» [5, с. 69-70].

Отже, корупційна злочинність являє собою сукупність злочинів, що безпосередньо зазіхають на інтереси державної влади та публічної служби, вчинені публічними особами і виражаються в незаконному отриманні ними матеріальних благ і переваг, а також надання ним таких благ і переваг.

Визначимо, що ніщо у світі не з'являється і не зникає само по собі. Усе в світі взаємопов'язано і корупційні прояви не є винятком, оскільки корупція є різновидом соціальних явищ у будь-якому суспільстві. Але завжди є причини, які зумовлюють виникнення певних явищ. Кримінологічна детермінація пояснює закономірний розвиток і взаємозв'язок суспільного буття із суспільною свідомістю через відносини між людьми, різні види діяльності, в тому числі злочинної [6, с. 1]. Питання про причини корупційної злочинності в останні десятиліття широко дискутувалось у кримінологічній літературі [2; 3].

Характеризуючи причини і умови корупційної злочинності, слід підкреслити, що в останні роки криміногенна ситуація щодо корупції в Україні кількісно і якісно «збагатилася» криміногенними факторами. У цілому провідним фактором, що визначає зміст і ступінь корупційності громадян, є процес криміналізації суспільного життя.

Службовці та посадові особи, уповноважені на виконання управлінських функцій, є для громадян представниками держави. Їх протиправна поведінка у громадян асоціюється як державна несправедливість, формується відчуття беззахисності, переконання в тому, що в державі існує обстановка кримінального свавілля. Чим вище посадове становище корупціонера, тим більший негативний ефект протиправних дій на населення. Крім того, коли громадяни стикаються з елементами корупції, що вразили і комерційні структури, то в їх свідомості виникає якась приреченість, тобто вони стають толерантними по відношенню до цього явища і нерідко самі стають учасниками корупції, зокрема, підкупу посадової особи або представника комерційної організації.

Незважаючи на те, що культура викриття корупційних злочинів в Україні тільки почала зароджуватись, у більш розвинених країнах такі методи боротьби вже давно існують, ефективно реалізуються та допомагають економити мільярди доларів. Протягом тривалого часу людство, намагаючись приборкати корупцію, набувало як позитивного,

так і негативного досвіду боротьби з цією соціальною хворобою. Кожна держава намагалася розробити свою ефективну систему заходів, які б звели до мінімуму її негативні наслідки.

Своєрідність та неповторність історичного розвитку країн робить набутий ними досвід боротьби з корупцією унікальним. Його аналіз є невід'ємним елементом пошуку шляхів протидії та запобігання корупції в Україні. Аналіз міжнародного досвіду боротьби з корупцією [7] свідчить про те, що за сучасних умов прояви корупції стали тими чинниками, що створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку більшості країн світу, негативно впливають на всі сторони суспільного життя. Отже, корупція вразила практично всю систему державної служби, і впоратися з цим злом можна значною мірою за рахунок відновлення законних прав громадян, що порушуються корумпованими чиновниками. Важливо, щоб ця активність була підтримана державою і в першу чергу правоохоронними органами.

Чинники успішної протидії корупції вже давно відомі та апробовані міжнародною спільнотою. Це, насамперед, відкритість влади, прозорість та зрозумілість процедур прийняття державних рішень, дієві механізми контролю за діяльністю державних органів з боку громадянського суспільства, свобода слова, свобода та незалежність засобів масової інформації. Головною лінією політики Української держави, спрямованою на інтеграцію України до світового співтовариства, наближення українського законодавства до міжнародних стандартів, є імплементація важливих положень міжнародних договорів у такій принципово нагальній сфері, як боротьба з корупцією [8, с. 116].

Важливим етапом у створенні комплексних та доцільних положень, спрямованих на мінімізацію корупційних проявів, є прийняття Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р [9]. Серед здобутків цього Закону необхідно зазначити вилучення вимоги щодо відсутності у викривача особистих мотивів різного прояву, а також те, що інформація про викривача може бути розголошена лише за його згодою (за винятком випадків, встановлених законом). Посадові і службові особи державних органів та місцевого самоврядування, юридичних осіб публічного права повинні у разі виявлення чи одержання інформації про корупційне діяння негайно письмово повідомити про це та вжити заходів у межах повноважень. Позитивною зміною є заборона на звільнення чи примушення до звільнення через викривання, притягнення до дисциплінарної відповідальності чи застосування з боку керівника або роботодавця інших негативних заходів впливу не лише на викривача, а і на членів його сім'ї. Проте більшість із таких норм мають декларативний, а не процедурний характер та стосуються лише викривачів, що розкрили інформацію про корупційні діяння.

У Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», затвердженій Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015, зазначається,

що саме забезпечення впровадження ефективних механізмів протидії корупції - це визначальна основа безпеки України. Вагоме місце у вказаній стратегії займає проведення антикорупційної реформи [10].

У проєкті Закону України Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року [11] для забезпечення безпеки держави, бізнесу та громадян передбачено невідкладне проведення очищення влади на всіх рівнях та забезпечення впровадження ефективних механізмів протидії корупції, а також значне скорочення масштабів корупції в усіх формах шляхом підвищення ефективності загальнодержавної системи запобігання та протидії корупції на основі впровадження ефективного моніторингу управлінської діяльності та контролю дотримання правил щодо доброчесності особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Зазначимо також, що негативне ставлення частини українського суспільства до боротьби з корупційними проявами пояснюється наявними відголосками радянської епохи, а саме замовчуванням та позитивним сприйняттям істотною частиною населення корупції як стилю життя. Тобто для досягнення реальних змін самих лише законодавчих норм замало. Для цього необхідно стимулювати розвиток нових ідей у суспільстві, впливати на менталітет населення, займатися просвітництвом, створювати нові інструменти та заохочувати громадян, які сприяють запобіганню корупційним проявам.

Отже, для подолання корупції в державі необхідна система взаємопов'язаних і взаємообумовлених державних заходів, спрямованих на відновлення довіри населення до вищих державних органів та правоохоронної системи. Надзвичайно важлива цілеспрямована робота з виховання громадянської позиції щодо викриття та запобігання корупційним проявам у суспільстві. Вважаємо, що рішення комплексу завдань із запобігання корупційним злочинам можливе лише при послідовному опрацюванні питань ресурсного і законодавчого забезпечення державної антикорупційної політики.

Список використаних джерел

1. Довідковий документ про міжнародну боротьбу з корупцією № 169/14, підготовлений Секретаріатом ООН. Каїр: ООН, 1995. 47 с.
2. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії: монографія. Київ: Атіка, 2001. 304 с.
3. Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у контексті сучасної антикорупційної стратегії: монографія / Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ: Ін Юре, 2014. 562 с.
4. Серьогін С. С. Соціальна сутність корупції в органах державної влади. *Державне управління та місцеве самоврядування*: зб. наук. пр. Донецьк: ДРІДУ НАДУ, 2009. Вип. 3 (3). С. 202-207.
5. Шостко О. Ю. Кримінологічна характеристика корупційної злочинності в Україні. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2014. Вип. 28. С. 69-78.

6. Головкін Б. М. Причинність у системі детермінації злочинності. *Теорія і практика правознавства*. Вип. 1 (5). 2014. URL: http://nauka.juracademy.kharkov.ua/download/el_zbirnik/1.pdf.

7. Міжнародний досвід боротьби з корупцією в секторі безпеки: висновки для України: аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1848>.

8. Кудря А. Р. Основні напрями боротьби з корупцією: міжнародний досвід. *Злочинність як суспільна проблема та шляхи її вирішення в Україні*: матеріали Всеукр. наук. конф. (Харків, 4 листоп. 2016 р.); у 2 т. / за ред. А. П. Гетьмана, Б. М. Головікіна. Т. 1. 166 с. С. 115-117.

9. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Дата оновлення: 18.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

10. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента України. *Уряд. кур'єр*. 2015. № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/5/2015>.

11. Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року: Проект Закону України від 07.08.2018 № 9015. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua>pls>zweb2 >webproc34; http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/JH6YF00A.html.

Тараніч Євген Анатолійович,

ад'юнкт відділу докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ

СУЧАСНІ ОЗНАКИ КОРУПЦІЙНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

У сучасному світі корупція визнається негативним соціальним явищем, яка загрожує правопорядку, демократії та правам людини, руйнує належне управління, доброчесність і соціальну справедливість, перешкоджає конкуренції та економічному розвитку, загрожує стабільності демократичних інститутів і моральним засадам суспільства. На жаль, в Україні корупція значно поширилась, проникнувши у всі сфери життєдіяльності суспільства. Вжиті заходи протидії її проявам поки що не дають відчутних позитивних результатів. Це обумовлюється низкою об'єктивних та суб'єктивних обставин, однією з яких донедавна вважалася відсутність відповідності національного антикорупційного законодавства міжнародним зобов'язанням України. Сьогодні таку невідповідність значною мірою усунуто.

Корупційна злочинність - це спеціальний вид злочинності. Отже, їй притаманні сутнісні ознаки, які набувають особливого змістового наповнення. Корупційна злочинність як історичноміливе, відносно масове, стійке, самодетермінуюче, системно-структурне, соціально негативне явище найбільш очевидно проявляється у корупційних злочинах. Проте корупційна злочинність не ототожнюється з арифметичною сумою корупційних злочинів, оскільки додатково